

JEL Classification: E42

Тарасевич Наталія Вадимівна
к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
Матвійчук Юлія Юріївна
студентка 2 курсу факультету
менеджменту, обліку та інформаційних технологій
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Тези присвячено проблемам формування золотовалютних резервів Національного банку України. Розглянуті джерела поповнення золотовалютних резервів. Визначені проблеми та напрями оптимізації обсягів золотовалютних резервів.

Ключові слова: золотовалютні резерви, золото, іноземні інвестиції, Національний банк України.

У сучасних умовах усе більше актуальною стає проблема зростання державного боргу, і відповідно до цього питання явно недостатнього обсягу золотовалютних резервів відносно обсягу зовнішньої заборгованості. Золотовалютні резерви (ЗВР) – це зовнішні високоліквідні активи, які перебувають під контролем держави (Національного банку України та уряду України). Золотовалютні резерви (офіційні резервні активи) розраховуються у доларах США.

Необхідність формування золотовалютних резервів визначається такими потребами [1]: покриття дефіциту платіжного балансу; забезпечення міжнародних торгово-економічних та кредитно-фінансових відносин між державами; здатність країни забезпечувати своєчасне погашення своїх міжнародних зобов'язань.

Нестабільна динаміка золотовалютних резервів викликає занепокоєння щодо виплати за зростаючим державним боргом. Впродовж 2015 – 2021 років спостерігалася постійно тенденція до поступового зростання величини золотовалютних резервів Національного банку України з 7,53 млрд. доларів станом на 01.01.2015 року до 30,94 млрд. доларів станом на 01.01.2022 року. Слід зауважити, що обсяги міжнародних резервів України за підсумками 2021 року склали найвищу величину, останній раз резерви були більшими тільки за результатами 2010 року – 34,57 млрд. доларів. Але таке покращення рейтингової позиції було досягнуто завдяки міжнародним кредиторам.[2].

Внаслідок військової агресії обсяг золотовалютних резервів Національного банку України станом на 1 квітня 2022 року скоротився на 9,16% (до 28,1 млрд. доларів) порівняно з початком року [3].

Залучення фінансових інвестицій – це головне джерело поповнення золотовалютних резервів України. Але це джерело не виконує свою основну функцію, яка за словами відомого інвестиційного аналітика Уоррена Баффета полягає у зароблянні додаткового прибутку, який повинен перекривати витрати на обслуговування боргу. Міжнародні кредити, використані країною, не сприяли економічному зростанню держави. До того, ще й постійно зростає зовнішній борг, який доведеться віддавати не один десяток років нам та нашим дітям [4].

Крім того, незважаючи на те, що долар залишається головною резервною валютою, у 2021 році відбулося зниження вартості долара по відношенню до інших валют. За оптимістичними припущеннями експертів індекс долара у наступному році втратить 9%, за песимістичними долар може впасти на 35% [4]. Внаслідок курсової різниці у зв'язку з ослабленням долара відбувається скорочення міжнародних валютних резервів НБУ.

В окреслених умовах необхідно формувати нові можливості для економічного зростання держави з подальшим поповненням золотовалютних резервів. Потрібно зробити золото головною резервною валютою. Такою можливістю є відновлення власного видобутку золота і збільшення офіційних резервних активів злитками золота власного походження.

Проблема збільшення доходності та зменшення ризикованості ЗВР залишається надто актуальною. З метою вирішення зазначених проблем, перед державою постають наступні завдання:

- оптимізація законодавства у сфері надрокористування;
- довивчення українських надр з подальшою розробкою;
- збільшення інвестиційних пропозицій.

Річ у тім, що за всі роки незалежності ні один уряд серйозно не займався питанням видобутку золота з українських земель. А якщо і вкладалися в це гроші, то «дивіденди» не доходили до державної казни.

Слід зазначити, що спалах «золотої лихоманки» відбувся в Україні з набуттям незалежності. На той час було попередньо розвідано 236 родовищ золота. Ще у 1992 році згідно Постанови Верховної Ради України «Про створення запасу дорогоцінних металів і каменів України» від 2 грудня 1991 року Кабінету Міністрів ставилося в обов'язок налагодити видобуток та переробку дорогоцінних металів - видобуток золота близько 5 тон на рік, а за 10 років – близько 25 тон. Але це були тільки великі плани, які завершилися великими провалами, та і не розпочавшись. «Золота лихоманка» другого рівня завершилася виготовленням у 1997 році золотого тризуба. «Золота лихоманка» третього рівня фактично заморозила видобуток золота. Отже, Україна пережила три «золоті лихоманки», але жодна з них не принесла користі державі [5].

Голова Державної служби геології та надр України Роман Опімах, коментуючи видобуток золота в Україні зазначив, що золоті ресурси в Україні є, але відсутнє їхнє видобування. Однією з причин він вбачає недовивченість надр, брак коштів від держави на їхнє вивчення та видобуток. Крім того, ще потрібно ретельно відпрацьовувати екологічні питання видобування золота. За оцінками експертів, усі середовища є перспективними для розробки.

Золоторудний потенціал України становить близько трьох тисяч тон. Родовищ золота в Україні немало. Найбільш перспективними на золото є Український щит, ресурси якого за попередніми прогнозами становлять 2400 тон золота та Закарпатський прогин. В Карпатах золоторудний потенціал становить 55 тон, ресурси Донбасу – 400 тон. Крім того, ціни на золото на світових біржах зростають. І це не дивно в умовах пандемії, коли політика держав тисне на валюти. Тому видобуток золота може зацікавити як іноземних, так і вітчизняних інвесторів [6].

Стосовно збільшення інвестиційних пропозицій з позитивного є нещодавнє затвердження та оприлюднення Національної економічної стратегії до 2030 року, яка містить інформацію про те, що Україна планує збільшити приплив прямих іноземних інвестицій до 2025 року до 15 мільярдів доларів на рік. У 2022 році планується збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на рівні 3 мільярдів доларів. Є надія сподіватися, що серед інвесторів будуть і ті, кого зацікавить видобуток золота з наших земель, у кого втілення ідеї власного розвитку буде полягати саме у цій справі.

Слід зазначити, що у 2021 році відтік прямих іноземних інвестицій з нашої держави був найбільшим за останні 20 років. Навіть розуміння того, що обсяг іноземних інвестицій у 2020-2021 роках через карантин скоротився у всьому світі майже вдвічі, не покращує сприйняття даної інформації.

Отже, наскільки важливим може стати для України золотовидобування для поповнення її золотовалютного резерву є очевидним. Золотовалютні резерви – необхідний елемент у розпорядженні фінансових органів, який слугує для захисту економіки від зовнішніх шоків. Ефективність використання та зростання його обсягу потребує постійного аналізу стану наявних золотовалютних резервів.

Список використаних джерел

1. Методи управління валютними резервами і їх наслідки. URL: <http://moyaosvita.com.ua/finansu/metodi-upravlinnyavalyutnimi-rezervami-i-%D1%97x-naslidki>.
2. Як змінювалися обсяги золотовалютних резервів України за останні 11 років URL: <https://kurs.com.ua/novost/317884-kak-menjalis-obemi-zolotovaljutnih-rezervov-ukraini-za-poslednie-11-let>.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <https://index.minfin.com.ua/finance/assets/>.
4. Єльцов О. Кредитна кабала, або Чи так Україні потрібні гроші МВФ? URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/386185/kredyt-na-kabala-abo-chy-tak-ukrayini-potribni-groshi-mvf>.
5. Чорна Н. Українське золото: Клондайк для аферистів. URL: <https://www.unian.net/economics/industry/1167150-ukrainskoe-zoloto-klondayk-dlya-aferistov.html>.
6. Офіційний сайт Державної служби геології та надр України URL: <https://www.geo.gov.ua/chi-ye-vidobutok-zolota-v-ukraini/>